

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A103 Slechtvalk (*Falco peregrinus*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De slechtvalk is de grootste valk (lengte 38-45 cm) van Nederland en vermaard om zijn stootduikende jachttechniek, die hem de reputatie van 'snelste dier ter wereld' heeft opgeleverd. Volwassen vogels zijn licht van onderen, met contrasterende zwarte kopkap en baardstreep. Na de enorme terugval van de Europese populatie door vergiftiging als gevolg van grootschalig gebruik van pesticiden in de periode 1950-1970, heeft in de meeste landen een verrassend goed herstel plaatsgevonden. Momenteel is de slechtvalk in veel landen talrijker dan voor de populatiecrash. Ook Nederland herbergt sinds 1990 een vaste en groeiende broedpopulatie. Deze vogels overwinteren grotendeels in eigen land of vlak daarbuiten. Ze worden in de winter aangevuld door met name Noord-Europese slechtvalken. Vogels uit aangrenzende Duitse en Belgische broedgebieden duiken het hele jaar in ons land op. De slechtvalk is een echte kosmopoliet, in Nederland gaat het om de ondersoort *Falco peregrinus peregrinus*.



Bron: Saxifraga – Martin Mollet

1.2 Relatief belang binnen Europa

Slechtvalken broeden verspreid over de Europese Unie met de belangrijkste aantallen in Duitsland, Noorwegen, Frankrijk, Italië en Spanje. De broedpopulatie in de Europese Unie omvatte in de periode 2013-2018 naar schatting 10.900-12.800 paren. De totale Europese broedpopulatie (exclusief Rusland) werd in dezelfde periode geschat op 15.300-29.750 paren. De Europese winteraantallen zijn niet goed bekend. Het aandeel van de in Nederland overwinterende aantallen binnen de Europese Unie en Europa (exclusief Rusland) was in de periode 2015/16-2020/21 naar schatting respectievelijk minder dan 1% en ca. 1%.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

Het gemiddeld seizoensmaximum van de slechtvalk betrof 450 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 26% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](https://natura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

B. Bescherming

2. Status

Slechtvalk *Falco peregrinus* (A103). Genoemd in bijlage I van de Vogelrichtlijn (inwerkingtreding 1981). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als niet-broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

De slechtvalk verblijft als niet-broedvogel in Nederland vooral in zoete of zoute waterrijke 'wetlands' en in waterrijke polderlandschappen, maar in toenemende mate ook in grote steden. Hij heeft een voorkeur voor open gebieden met grote concentraties middelgrote watervogels: eenden en steltlopers. Slechtvalken zijn trouw aan hun winterterritorium en als het prooiaanbod goed is zijn ze zeer honkvast. Steeds vaker houden slechtvalken zich ook op in stedelijk gebied en industriegebieden. Deze vogels jagen niet alleen in het omliggende agrarische cultuurland maar ook in de stad, waarbij ze als het donker is gebruik maken van het kunstlicht van schijnwerpers rond verlichte gebouwen.

Overwinterende vogels hebben een afgebakend winterterritorium dat wordt verdedigd tegen soortgenoten. Over het algemeen overwinteren slechtvalken als eenling (uitgezonderd de broedparen die rond de nestlocatie blijven). In het najaar zijn soms meerdere (meestal onvolwassen) vogels bij elkaar te zien.

De vogels rusten vaak op kunstmatige bouwsels: op hoogspanningsmasten, kerktorens, kantoorgebouwen, palen of hekken, in estuariene gebieden ook op (licht)bakens. Zitten op de grond is in open terrein normaal voor slechtvalken.

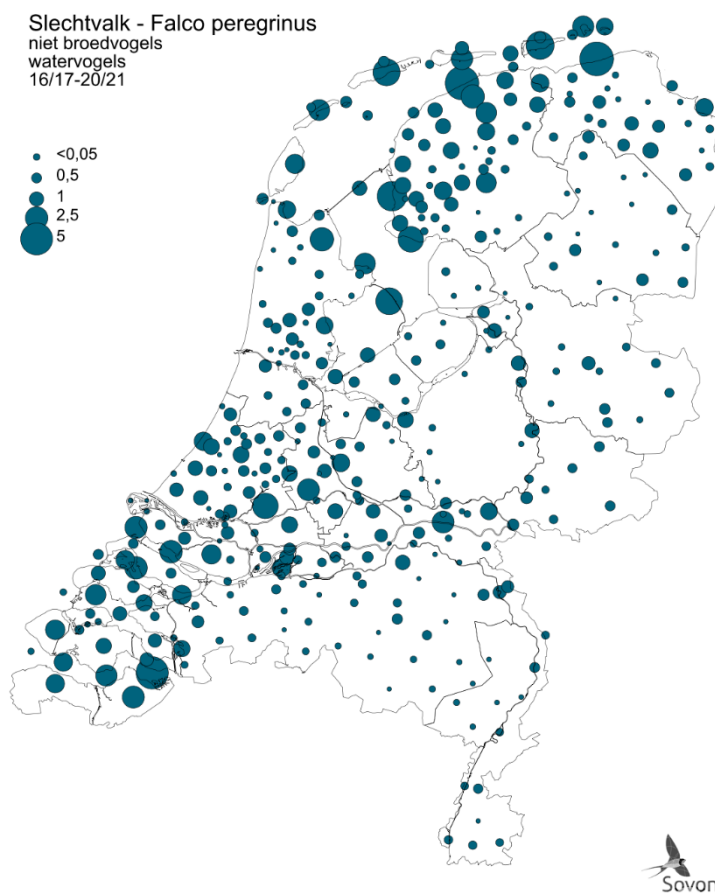
3.2 Voedsel

De slechtvalk is gespecialiseerd in het vangen van vogels, vooral op middelgrote watervogels zoals eenden, meeuwen en steltlopers. Buiten wetlands heeft de slechtvalk het vooral op (stads-)duiven gemunt. Ook spreeuwen en lijsters worden regelmatig gevangen. In gedurende de nacht verlicht stedelijk gebied staan soms ook nachtelijk trekkende soorten op de prooijist zoals rallen, houtsnippen en dodaarzen.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse winterpopulatie van de slechtvalk omvatte maximaal 390-530 vogels in de periode 2015/16-2020/21. De voorjaarsstrek loopt van eind februari tot in mei, de najaarstrek van eind augustus tot in november. In het winterhalfjaar ligt het zwaartepunt in de verspreiding in Laag Nederland, maar het is duidelijk dat het voorkomen tegenwoordig niet meer beperkt is tot de omvangrijke "wetlands" die aan het eind van de 20^e eeuw vooral van belang waren. Het Waddengebied en de Delta zijn de belangrijkste overwinteringsgebieden, maar tegenwoordig hebben vrijwel alle gebieden met concentraties middelgrote watervogels "hun" slechtvalk. De kaart toont alleen de verspreiding tijdens de watervogeltellingen. De soort komt echter ook buiten de bekende watervogelgebieden voor. Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).



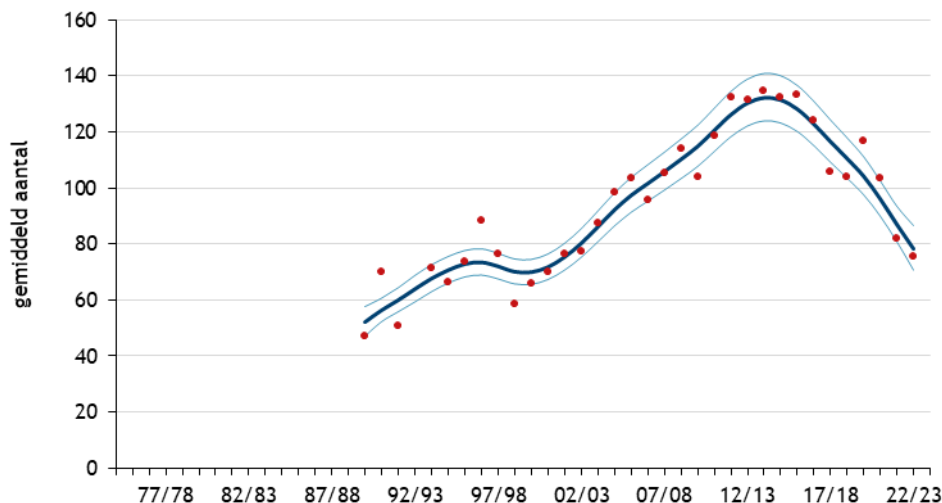
Verspreiding van de slechtvalk als niet-broedvogel in de periode 2016/17 – 2020/21. Weergegeven is het gemiddelde seizoensgemiddelde (vogels) per hoofdgebied (cluster van telgebieden).

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de slechtvalk als niet-broedvogel laat op de lange termijn (1989/90-2022/23) een matige toename zien, op de korte termijn (2011/12-2022/23) een matige afname.

Rond 1950 nam de Europese populatie af door sterfte als gevolg van toepassing van persistente pesticiden zoals DDT in de landbouw en PCB's in de industrie. Het resulteerde in 98% afname van de Fenno-Scandinavische populatie in enkele decennia (Ratcliffe 1980), waardoor ook de in Nederland overwinterende slechtvalken een sterke afname lieten zien. Na het verbod op deze middelen herstelden de Noord-Europese aantallen maar langzaam. In de jaren tachtig was het herstel nog niet merkbaar, al waren de condities voor overwintering al wel verbeterd door een teruggedrongen inzet van bestrijdingsmiddelen. De toename sinds eind jaren tachtig is zowel het gevolg van het herstel van de broedpopulaties in de herkomstgebieden van 'onze' overwinteraars als van de explosief groeiende Nederlandse broedpopulatie. Vestiging en toename volgden op uitzet- en beschermingsprojecten in Duitsland, waar zich in korte tijd een in stedelijke omgeving broedende populatie vormde. In Nederland broeden slechtvalken jaarlijks vanaf 1990 met vanaf de eeuwwisseling een snelle toename tot 160-180 paar in 2023 (Boele *et al.* 2024). De afname in recente winters is het gevolg van hoog pathogene vogelgriep, die veel sterfte onder slechtvalken veroorzaakt (Caliendo *et al.* 2024). Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).



De aantalsontwikkeling van de slechtvalk als niet-broedvogel. Weergegeven is het seizoensgemiddelde in de monitoringgebieden (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijnen). Deze grafiek is gebaseerd op het Meetnet Watervogels (seizoen juli t/m juni).

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022¹

i. Verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied (winterareaal) is in omvang toegenomen, terwijl de 'winterpopulatie' op de lange termijn (1989/90-2019/20) is gegroeid, al is er in de laatste jaren sprake van afname.

ii. Populatie: gunstig

De populatieomvang in de periode 2014/15-2019/20 was gelijk aan een gunstig niveau voor de populatie en toonde op de lange termijn (1989/90-2019/20) een toename, waardoor het aspect populatie als 'gunstig' is beoordeeld.

iii. Leefgebied: gunstig

De omvang en kwaliteit van het leefgebied worden als 'gunstig' beoordeeld, waarbij kan worden aangetekend dat overwinterende slechtvalken geen bijzonder hoge eisen aan het leefgebied stellen zolang er maar sprake is van een hoog aanbod aan potentiële prooien (vogels).

iv. Toekomstperspectief: gunstig

Het toekomstperspectief is eveneens als 'gunstig' ingeschat. Op het moment van beoordeling waren er geen drukfactoren bekend die op langere termijn tot een afname zouden kunnen leiden, al was de recente sterfte als gevolg van aviare influenza een aandachtspunt. Intussen is gebleken dat HPAI een serieuze bedreiging vormt voor slechtvalken in Nederland (Caliendo *et al.* 2024).

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de slechtvalk als niet-broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is².

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling SvI	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 270 vogels (seizoensgemiddelde) (ministerie van LNVN 2026).

6. Drukfactoren

- *Verontreiniging*: in het verleden is de soort gevoelig gebleken voor vergiftiging met pesticiden door bio-accumulatie.
- *Ziekten*: in recente jaren wordt de populatie beïnvloed door extra sterfte als gevolg van aviare influenza (van den Brand *et al.* 2015, Slaterus *et al.* 2022). Een uitbraak in het winterhalfjaar van 2016/17 heeft wellicht 11-39% van de overwinterende slechtvalken het leven gekost, mogelijk omdat ze besmette watervogels doodden en opaten, en/of aten van karkassen van besmette watervogels (Kleyheeg *et al.* 2017, med. T. Kuiken). In 2016-2017 en 2020-2023, jaren van grote uitbraken van het HPAI H5-virus, was er aanzienlijke sterfte onder zowel volwassen als onvolwassen slechtvalken. De aantallen overwinterende en broedende slechtvalken in Nederland zijn in deze periode afgenomen, met de sterkste afnames direct volgend op de jaren van uitbraken (Caliendo *et al.* 2024).
- *Verstoring door aanwezigheid*: de gevoeligheid van de slechtvalk voor verstoring wordt ingeschat als matig (Krijgsveld *et al.* 2022). Het voorkomen van jagende slechtvalken in steden duidt erop dat de soort buiten het broedseizoen weinig gevoelig is voor verstoring.

¹ Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

² Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNV 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

- *Sterfte door infrastructuur*: slechtvalken zijn potentieel kwetsbaar voor aanvaringen met windturbines (Buij *et al.* 2020).

Invloeden van buiten Nederland

De bij ons aantallen doortrekkende en overwinterende slechtvalken zijn afhankelijk van de aantalsontwikkeling in de landen van herkomst. In deze gebieden (vooral Noord-Europa) doet de soort het goed, zij het minder spectaculair dan in delen van Midden-Europa (Keller *et al.* 2020). Een (aanzienlijk) deel van de wintervogels bestaat uit vogels van de Nederlandse broedpopulatie, aangevuld met slechtvalken uit aangrenzende delen van België en Duitsland en de Noord-Europese broedgebieden. In al deze landen is het aantal slechtvalken op de lange termijn toegenomen.

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- Ten aanzien van de ontwikkelingen rondom de effecten van vogelgriep waarvan de slechtvalk in toenemende mate een slachtoffer is, wordt getracht beleid te ontwikkelen om bij uitbraken de negatieve impact te minimaliseren. Omdat de dynamiek van HPAI-uitbraken nog steeds moeilijk te voorspellen is, wordt geadviseerd om te blijven investeren in gerichte vogelgriepmonitoring en waar mogelijk mitigerende maatregelen te treffen, zoals het tijdig opruimen van kadavers in gevallen van massale vogelsterfte (Caliendo *et al.* 2024).
- Buiten de broedtijd wordt over het algemeen bij recreatie als afstand tussen een slechtvalk en de verstoringsbron een bufferzone van minimaal 250 meter geadviseerd, al kan de situatie tussen locaties verschillen (Krijgsveld *et al.* 2022)

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Minimaliseren negatieve impact vogelgriep		x	
Waarborgen voldoende rust		x	

8. Bronnen

- Boele A., Vergeer J.W., van Bruggen J., Goffin B., Koffijberg K., van Oostveen C., Schoppers J. & Jansen D. 2024. Broedvogels in Nederland in 2023. Sovon-rapport 2024/40. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van den Brand J.M.A., Krone O., Wolf P.U., van de Bildt M.W.G., van Amerongen G., Osterhaus A.D.M.E & Kuiken T. 2015. Host-specific exposure and fatal neurologic disease in wild raptors from highly pathogenic avian influenza virus H5N1 during the 2006 outbreak in Germany. *Veterinary Research* 46: 24.
- Buij R., Jongbloed S., van der Jeugd H., Klop E., Lagerveld S., Limpens H., Meeuwssen H., Ottburg F., Schippers P., Tamis J., Verboom J., van der Wal T., Wegman R., Winter E. & Schotman A. 2018. Kwetsbare soorten voor energie-infrastructuur in Nederland; Overzicht van effecten van hernieuwbare energie-infrastructuur en hoogspanningsleidingen op de kwetsbaarste soorten vogels, vleermuizen, zeezoogdieren en vissen, en oplossingsrichtingen voor een natuurinclusieve energietransitie. Wageningen Environmental Research Rapport 2883.
- Caliendo V., Bellido Martin B., Fouchier R.A.M., Verdaat H., Engelsma M., Beerens N. & Slaterus R. 2024. Highly Pathogenic Avian Influenza Contributes to the Population Decline of the Peregrine Falcon (*Falco peregrinus*) in The Netherlands. *Viruses* 17(1), 24: <https://doi.org/10.3390/v17010024>
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Hustings F. & E. van Winden, 1998. Slechtvalken *Falco peregrinus* buiten de broedtijd in Nederland. *Slechtvalk Nieuwsbrief* 4: 2-6.
- Van Geneijgen P. 2005. Nachtbrakende Slechtvalken. *Limosa* 78: 80-81.
- Van Geneijgen P. 2014. Herkomst en populatiedynamiek van broedende Slechtvalken *Falco peregrinus* in Nederland: de eerste 24 jaar van een populatie in opbouw. *De Takkeling* 22: 148-162.
- van Geneijgen P. 2018. Slechtvalk *Falco peregrinus*. Pp. 378-379 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Keller V., Herrando S., Voříšek P., Franch M., Kipson M., Milanesi P., Martí D., Anton M., Klvaňová A., Kalyakin M. V., Bauer H.-G. & Foppen R. P. B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- van Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Kleyheeg E., Slaterus R., Bodewes R., Rijks J.M., Spierenburg M.A.H., Beerens N., Kelder L., Poen M.J., Stegeman J.A., Fouchier R.A.M., Kuiken T. & van der Jeugd H.P. 2017. Deaths among wild birds during highly pathogenic avian influenza A(H5N8) virus outbreak, the Netherlands. *Emerging Infectious Diseases* 23: 2050-2054.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoring gevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Marcus P. 2005. Overwinterende Slechtvalken *Falco peregrinus* in Amsterdam en omgeving. *Slechtvalk Nieuwsbrief* 11: 8-15.
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LNVN. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Ratcliffe D. 1980. The peregrine falcon. T & AD Poyser, Calton.
- Slaterus R., Schekkerman H., Kleyheeg E., Sierdsema H. & Foppen R. 2022. Impact van hoogpathogene aviaire influenza op vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2022/90. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Zoetebeier D., van Winden E., Sierdsema H., Foppen R. & van den Bremer L. 2024. Geactualiseerd landelijk overzicht van vogelsoorten met concentraties van (inter)nationaal belang. Sovon-rapport 2024/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Geraadpleegde websites

Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Slechtvalk niet-broedvogel.
<https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/21994>. Geraadpleegd op 17/01/2025.